

Sygn. akt **IC 298/09**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKI

Dnia 10 lipca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący **Sędzia Sądu Okręgowego Anna Cybulska**

Protokolant **sekretarz sądowy Jolanta Lisiowska**

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2013 roku w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa **W. S. i W. B. (1)**

przeciwko **Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę L.**

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę L. na rzecz powódki W. S. kwotę 97 360,00 zł (dziewięćdziesiąt siedem tysięcy trzysta sześćdziesiąt złotych 00/100) z ustawowymi odsetkami od dnia 11 lipca 2013 roku do dnia zapłaty;

II. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę L. na rzecz powoda W. B. (1) kwotę 19 472,00 zł (dziewiętnaście tysięcy czterysta siedemdziesiąt dwa złotych 00/100) z ustawowymi odsetkami od dnia 11 lipca 2013 roku do dnia zapłaty;

III. oddala powództwa W. S. i W. B. (1) w pozostałej części;

IV. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę L. na rzecz powódki W. S. kwotę 500,00 zł (pięćset złotych 00/100) oraz kwotę 3 600,00 zł (trzy tysiące sześćset złotych 00/100) powiększoną o obowiązującą stawkę podatku VAT tytułem zwrotu kosztów procesu;

V. nie obciąża pozwanego kosztami procesu poniesionymi przez powoda W. B. (1);

VI. przejmuje na rachunek Skarbu Państwa niewiszczone koszty sądowe.

Sygn. akt **IC 298/09**

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 21 kwietnia 2009 roku (data wpływu) powodowie W. S., M. M., K. M., J. M., A. B. i W. B. (1) wniesli o zasądzenie od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę L. kwoty 907 200 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty, a w przypadku ustalenia, że wysokość poniesionej szkody przekracza kwotę 907 200 złotych o zasądzenie pozostałej części odszkodowania tak, aby wysokość odszkodowania była adekwatna do wyrządzonej szkody oraz o zasądzenie na rzecz powodów kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powodowie podnieśli, że orzeczeniem Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w L.wywłaszczonej została na rzecz (...)w L.nieruchomość rolna o powierzchni 4 536 m² stanowiąca własność F. T., która nie otrzymała za wywłaszczonej nieruchomości żadnego odszkodowania. Powodowie są zaś następcami prawnymi ww. Wystąpili oni o zwrot wywłaszczonej nieruchomości, a wobec odmowy – o wypłacenie odszkodowania. Wywłaszczonej nieruchomości

nie została wykorzystana na cele określone w decyzji o wywłaszczeniu, a w związku z tym roszczenie powodów jest uzasadnione (pozew – k. 2-7).

Zarządzeniem z dnia 31 sierpnia 2009 roku powodowie zostali wezwani do wskazania wysokości przedmiotu sporu (wysokości kwoty, jakiej zasądzenia domagają się na swoją rzecz, każdy z powodów oddzielnie) w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu (zarządzenie – k. 184).

W piśmie z dnia 15 września 2009 roku (data wpływu) powodowie wskazali, że domagają się zasądzenia odpowiednio kwot: 453 600 złotych na rzecz W. S. oraz po 90 720 złotych na rzecz M. M., K. M., J. M., A. B. i W. B. (1) (pismo z dnia 15 września 2009 r. – k. 187).

Postanowieniem z dnia 24 września 2009 roku w sprawie I C 298/09 Sąd Okręgowy w Lublinie zwolnił powódkę W. S., M. M., K. M., J. M. i W. B. (1) od kosztów sądowych w części, a mianowicie od opłaty od pozwu: W. S. ponad kwotę 500 złotych, M. M. ponad kwotę 3 000 złotych, K. M. ponad kwotę 2 000 złotych, J. M. ponad kwotę 500 złotych oraz W. B. (1) w całości, zaś oddalił wniosek w pozostałej części (postanowienie – k. 189-197).

Zarządzeniem z dnia 21 października 2009 roku powodowie zostali wezwani do uiszczenia opłaty, zgodnie z postanowieniem z dnia 24 września 2009 roku w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu pozwu (zarządzenie – k. 206).

Zarządzeniem z dnia 26 listopada 2009 roku zostały zwrócone pozwy wniesione przez M. M., K. M., J. M. i A. B. wobec nieuiszczenia opłaty od pozwu (zarządzenie – k. 210).

Postanowieniem z dnia 10 grudnia 2009 roku w sprawie I C 298/09 Sąd Okręgowy w Lublinie ustanowił dla powódki W. S. adwokata z urzędu (postanowienie – k. 216).

W odpowiedzi na pozew pozwany nie uznał powództwa i wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, że wywłaszczona nieruchomość została wykorzystana zgodnie z celem i w związku z tym nie podlegała zwrotowi. Ponadto ww. podniósł zarzut przedawnienia, wskazując że 10-letni termin przedawnienia rozpoczął swój bieg w dniu 1 stycznia 1998 roku, tj. w chwili wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (odpowiedź na pozew – k. 238-240).

W piśmie z dnia 22 lutego 2010 roku (data wpływu) pełnomocnik powódki W. S. sprecyzował żądanie w ten sposób, że domaga się zasądzenia kwoty 169 300 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty, tytułem odszkodowania za wywłaszczone i niezwrócone działki o nr (...) o łącznej powierzchni 1 693 m², licząc po 200 złotych za metr, jednocześnie cofnęła roszczenie o odszkodowanie za działki nr (...), tj. co do kwoty 284 300 złotych (pismo z dnia 22 lutego 2010 r. – k. 260-263).

Powód W. B. (1) na rozprawie w dniu 26 kwietnia 2010 roku zmodyfikował swoje żądanie, wskazując, że żąda odszkodowania za te same działki co powódka W. S., przy czym żąda 1/5 z kwoty 169 300 złotych tj. kwoty 33.860zł. ponad tę kwotę powód cofnęła roszczenie (k. 284v, 285v). Pełnomocnik pozwanego wyraził zgodę na cofnięcie pozwu przez obydwójce powodów (k. 285v).

Postanowieniem z dnia 2 października 2012 roku w sprawie I C 298/09 Sąd Okręgowy w Lublinie zwolnił powódkę od kosztów sądowych w części obejmującej wydatki na koszt opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego (postanowienie – k. 494).

Na rozprawie w dniu 26 czerwca 2013 roku pełnomocnik powódki wniósł o zasądzenie połowy kwoty wynikającej z szacunku biegłego, tj. 97 360 złotych z odsetkami od daty wniesienia powództwa zaś powód wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 1/5 z kwoty 97 360 złotych wraz z odsetkami od wniesienia pozwu (k. 568v). Takie stanowisko strona powodowa podtrzymała aż do zamknięcia rozprawy.

Pozwany podtrzymywał stanowisko reprezentowane w toku procesu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 18 listopada 1953 roku Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w L. orzekło o wywłaszczeniu na rzecz Fabryki (...) w L. nieruchomości o powierzchni 4 536 m² położonej w L. stanowiącej własność F. T.. Decyzją z dnia 10 grudnia 1953 roku przyznano F. T. kwotę 2 209,91 złotych, która nigdy nie została przez nią otrzymana. (dowód: orzeczenie o wywłaszczeniu z dnia 18 listopada 1953 r. w sprawie Sa.II- 4135/50 – k. 20, orzeczenie o wywłaszczeniu i odszkodowaniu za wywłączoną nieruchomość z dnia 10 grudnia 1953 r. w sprawie Sa.II- 4135/50 – k. 396-398, przesłuchanie powódki W. S. w trybie art. 299 k.p.c. – k. 284v-285, 569).

Decyzją z dnia 18 sierpnia 1992 roku Wojewoda L. stwierdził, że nieruchomość gruntowa położona w L. przy ulicy (...), składająca się z działek oznaczonych w ewidencji numerami: (...), będące w dniu 5 grudnia 1990 roku w zarządzie Fabryki (...) w L., stała się z tym dniem przedmiotem użytkowania wieczystego, przy czym użytkowanie wieczyste ustanawia się na 99 lat i bieg terminu rozpoczyna się w dniu 5 grudnia 1990 roku, a ponadto budynki, budowle i urządzenia znajdujące się na nieruchomości stały się z dniem 5 grudnia 1990 roku własnością Fabryki (...) w L.. Powyższa decyzja została zmieniona decyzją Wojewody L. z dnia 19 października 1992 roku w ten sposób, że stwierdzono, że Fabryka (...) w L. stała się właścicielem budynków, znajdujących się na przedmiotowej nieruchomości, a nieobjętych pierwotną decyzją. Następnie Wojewoda L. na podstawie decyzji z dnia 26 marca 1996 roku zmienił prawomocną decyzję Wojewody L. z dnia 18 sierpnia 1992 roku stwierdzającą nabycie przez Fabrykę (...) w L. prawa wieczystego użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa położonej w L. przy ulicy (...). Orzeczenie o nabyciu budynków i urządzeń usytuowanych na tym gruncie, w ten sposób, że przedmiotowa nieruchomość Skarbu Państwa, składająca się z działek wyszczególnionych w załączniku stanowiącym integralną część decyzji, stała się z dniem 5 grudnia 1990 roku przedmiotem użytkowania wieczystego (dowód: decyzja Wojewody L. z dnia 18 sierpnia 1992 r. w sprawie (...) – k. 129-131 akt uwłaszczeniowych w sprawie (...), decyzja Wojewody L. z dnia 19 października 1992 r. w sprawie (...) – k. 137-139 akt uwłaszczeniowych w sprawie (...), decyzja Wojewody L. z dnia 26 marca 1996 r. w sprawie (...) – k. 171-176 akt uwłaszczeniowych w sprawie (...)).

Na podstawie umowy o przeniesieniu prawa użytkowania wieczystego gruntu i własności budynków z dnia 19 sierpnia 1995 roku Fabryka (...) w L. przeniosła na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością siedzibą w L. prawo użytkowania gruntów oraz własność budynków i budowli usytuowanych na gruntach, w stosunku do nieruchomości położonej w L. przy ulicy (...), w skład której wchodzi między innymi działki oznaczone numerami: (...). Przedmiotowe prawa zostały następnie przeniesione na rzecz (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością siedzibą w L.. W dniu 30 marca 2006 roku ww. spółka sprzedała A. T. (1) prawo użytkowania wieczystego działek nr (...) o łącznej powierzchni 4 389 m² za łączną cenę 189 185 złotych (dowód: akt notarialny (Repertorium A nr (...)) z dnia 19 sierpnia 1995 r. – k. 399-406, akt notarialny (Repertorium A nr (...)) z dnia 10 października 1995 r. – k. 407-415, akt notarialny (Repertorium A nr (...)) z dnia 30 marca 2006 r. – k. 416-423).

Spadek po F. T. na podstawie ustawy nabyli córka W. B. (2), córka W. S. i syn A. T. (2) po 1/3 części każde z nich, zaś wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne położone w L. na podstawie ustawy dziedziczyły córki W. B. (2) i W. S. po połowie. Spadek po W. B. (2), w tym wchodzące w jego skład gospodarstwo rolne, na podstawie ustawy nabyły dzieci M. M., A. B., W. B. (1), K. M. i J. M. po 1/5 części każde z nich (dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 28 czerwca 1989 r. w sprawie II Ns 91/89 – k. 21, postanowienie Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie II Ns 2782/07 – k. 22).

Inicjatywę odzyskania własności wywłaszczonych działek W. S. z mężem podjęli w 2005 roku. Pismem z dnia 16 czerwca 2005 roku, które wpłynęło do Wydziału Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami Urzędu Miejskiego w L. w dniu 17 czerwca 2005 roku, W. S. i W. B. (2) zwróciły się o zwrot zajętego gruntu o powierzchni 4 536 m² przez Fabrykę (...) w L.. Następnie pismem z dnia 6 września 2006 roku, które wpłynęło do Urzędu Miasta L. w dniu 7 września 2006 roku, ww. wniosły o wypłacenie na ich rzecz odszkodowania za zajęty grunt rolny o powierzchni 4 536 m² (dowód:

piśmo z dnia 16 czerwca 2005 r. – k. 23, piśmo z dnia 6 września 2006 r. – k. 24, zeznania świadka R. S. – k. 340v, M. M. – k. 341, przesłuchanie powódki W. S. w trybie art. 299 k.p.c. – k. 285-285v, 569, przesłuchanie powoda W. B. (1) w trybie art. 299 k.p.c. – k. 285v, 569).

Decyzją z dnia 22 listopada 2006 roku w sprawie (...) Prezydent Miasta L. orzekł o umorzeniu postępowania w przedmiocie zwrotu wywłaszczonej nieruchomości oraz o umorzeniu ustalenia i wypłaty odszkodowania. Na podstawie decyzji z dnia 18 maja 2009 roku w sprawie (...) Wojewoda L. uchylił powyższą decyzję w całości i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia. Po ponownym rozpatrzeniu wniosku Prezydent Miasta L. wydał decyzję z dnia 2 grudnia 2009 roku w sprawie (...), na podstawie której umorzył postępowanie w przedmiocie zwrotu wywłaszczonej nieruchomości stanowiącej byłą własność F. T., położonej w L. przy ulicy (...) o powierzchni 0,4536 ha, oznaczonej jako działki gruntu o numerach: (...), stanowiącej część działek ewidencyjnych oznaczonych numerami: (...), a także umorzył postępowanie w przedmiocie ustalenia i wypłaty odszkodowania za wywłączoną nieruchomość (dowód: decyzja Prezydenta Miasta L. z dnia 22 listopada 2006 r. w sprawie (...) k. 25-27, decyzja Wojewody L. z dnia 18 maja 2009 r. w sprawie (...) – k. 241-242, decyzja Prezydenta Miasta L. z dnia 2 grudnia 2009 r. w sprawie (...) k. 173 akt postępowania administracyjnego w sprawie (...))

Biegły z zakresu geodezji stwierdził, że działki oznaczone dawniej nr (...) były w 1963 roku oznaczone w rejestrze ewidencji gruntów jako grunty mieszkalne. Obecnie stanowią część nowych działek ewidencyjnych. Dawna działka ewidencyjna nr (...) stanowi obecnie część działki ewidencyjnej nr (...), dawne działki nr (...) stanowią obecnie część działki ewidencyjnej (...), dawna działka ewidencyjna nr (...) stanowi obecnie część działki ewidencyjnej (...). Wymienione działki zostały objęte wywłaszczeniem na rzecz Fabryki (...) w L.. Wskazał ponadto, że jedynie działka nr (...) leży poza ogrodzeniem fabryki. Na działce nr (...) (obecnie nr (...)) znajduje się studnia głębinowa. Na działce nr (...) (obecnie nr (...)) znajduje się skład materiałów budowlanych oraz wiata magazynowa. Na działce nr (...) występuje brak zabudowy (dowód: opinia biegłego z zakresu geodezji – k. 386-391).

Własność działki nr (...) należy do Skarbu Państwa, przy czym jest ona obecnie w użytkowaniu wieczystym A. T. (1), która nabyła użytkowanie wieczyste działek nr (...) w marcu 2006 roku od syndyka masy upadłościowej dotychczasowego użytkownika wieczystego (...) (dowód: wypis z rejestru gruntów i budynków – k. 392, zeznania świadka A. T. (1) – k. 324v, przesłuchanie powoda W. B. (1) w trybie art. 299 k.p.c. – k. 285v).

Nieruchomość stanowiąca działkę o numerze (...) o powierzchni 937 m² stanowi obecnie część działki gruntu o numerze (...) o łącznej powierzchni 2 542 m². Wartość rynkowa prawa własności działki nr (...) jako gruntu niezabudowanego wynosi 194 720 złotych (dowód: mapa gruntów – k. 29-30, księga wieczysta nr (...) – k. 31-34, opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości z załącznikami – k. 508-522, 524-529).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych powyżej dowodów.

Dokumenty złożone do akt sprawy, w tym dowody z akt uwłaszczeniowych w sprawie (...) oraz akt postępowania administracyjnego w sprawie (...) stanowiły podstawę ustaleń faktycznych w całości. Zostały one sporządzone prawidłowo pod względem formalnym przez właściwe organy w ramach przyznanych im kompetencji. Nie były również kwestionowane przez strony postępowania w zakresie ich wiarygodności i autentyczności.

Dopuszczone w toku procesu opinie biegłych z zakresu geodezji (k. 386-391) oraz szacowania nieruchomości (k. 508-522) zostały uznane przez Sąd za prawidłowe. Zostały bowiem sporządzone zgodnie z wymogami formalnymi. Ponadto są pełne, jasne i nie zawierają wewnętrznych sprzeczności. Ponadto ich treść nie była kwestionowana przez żadną ze stron i znajduje potwierdzenie w dokumentacji zebranej w aktach sprawy.

Sąd przyznał walor wiarygodności zeznaniom świadka A. T. (1) (k. 324v-325). Znajdują one potwierdzenie w dokumentacji zawartej w aktach postępowania w zakresie daty i okoliczności nabycia przez ww. prawa użytkowania wieczystego działek gruntu o numerach (...). W tym zakresie stanowiły, zatem podstawę ustaleń faktycznych w całości.

Zeznania świadków R. S. (k. 340v-341) i M. M. (k. 341) zostały uznane za wiarygodne w zakresie inicjatywy podejmowanej przez świadków oraz powodów dotyczącej składania wniosków o zwrot nieruchomości objętej niniejszym postępowaniem oraz żądaniem odszkodowania od Skarbu Państwa. Znajdują w tym zakresie potwierdzenie w dokumentach dołączonych do akt postępowania oraz w treści przesłuchania powodów. Nie mogły one stanowić podstawy ustaleń faktycznych, co do okoliczności niewykorzystywania części działek na cele związane z wywłaszczeniem, gdyż świadkowie nie posiadali dokładnej wiedzy w tym zakresie.

Dowody z przesłuchania powódki W. S. (k. 284v-285v, 569) oraz powoda W. B. (1) (k.285v, 569-569v) zostały uznane za wiarygodne w zakresie podejmowanych przez W. S. i jej męża prób odzyskania własności wywłaszczonych działek. Zostały pominięte w zakresie braku faktycznego użytkowania określonych działek przez Fabrykę (...), gdyż opierają się one jedynie na przypuszczeniach i nie mogły w tym zakresie stanowić podstawy ustaleń faktycznych. Podobnie na przypuszczeniach oparła powódka wyjaśnienia o nie podjęciu przez matkę przyznanego odszkodowania. Raz powódka twierdziła, że matka nie przyjęła pieniędzy, innym razem że była to tylko propozycja co do zapłaty za zabrane grunt i matka ubiegała się o przyznanie jej innej nieruchomości ponieważ rodzina utrzymywała się jedynie z pracy na roli. Powódka dopytywana przez Sąd szczegółowo na te okoliczności stwierdziła, że była wówczas dzieckiem i nie pamięta tego faktu. To ostatnie stwierdzenie powódki wydaje się najbardziej przekonujące, bowiem w dacie wywłaszczenia powódka miała 13 lat a zatem może nie pamiętać okoliczności, jakie towarzyszyły wywłaszczeniu. Wobec powyższego Sąd nie przyjął do ustaleń, że matka powódki odmówiła przyjęcia odszkodowania. Brak jest w sprawie dowodu, że taki fakt miał miejsce. Strona pozwana nie przedłożyła dowodu, że kwota odszkodowania została wypłacona podobnie jak i dowodu, że F. T. odmówiła przyjęcia tej kwoty.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo w zakresie żądania głównego jest zasadne w całości w kształcie określonym na rozprawie w dniu 26 czerwca 2013 r. (k. 368v).

Podstawę prawną żądania powodów stanowią przepisy o odpowiedzialności Skarbu Państwa za działanie funkcjonariuszy państwowych przy wykonywaniu powierzonych mu czynności władczych. Zgodnie z art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r., Nr 162, poz. 1692 z późn. zm.), Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności. Należy jednak zauważyć, że powołany przepis interpretowany musi być w zgodzie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 4.12.2001 r., SK 18/00 (Dz.U. z 2000 r., Nr 145, poz. 1638), bowiem zachowanie organu stanowiące przedmiot oceny Sądu w niniejszym postępowaniu miało miejsce częściowo już po dniu 17 października 1997 roku (wejście w życie Konstytucji RP), a jednocześnie zakończyło się ono przed dniem 1 września 2004 roku (zob. wyrok SN z 13.12.2007 r., I CSK 315/07, LEX nr 371449). W konsekwencji przy ocenie odpowiedzialności Skarbu Państwa za działania funkcjonariuszy państwowych przy wykonywaniu powierzonych im czynności władczych zastosowanie znajdują przesłanki opisane w art. 417 k.c., a zatem bez potrzeby wykazania zawinienia ww. funkcjonariuszy. Chwilą powstania szkody była bowiem bezpowrotna utrata przez powodów uprawnienia do żądania zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, które nastąpiło w dniu 1 stycznia 1998 roku, a zatem po wejściu w życie Konstytucji RP (zob. wyrok SN z 12.09.2007 r., I CSK 220/07, LEX nr 306813).

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że nieruchomość stanowiąca własność F. T. została wywłaszczona na podstawie dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (t.jedn.: z 1952 r., Nr 4, poz. 31 z późn. zm.). Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w L. wydało w dniu 10 listopada 1953 roku orzeczenie o wywłaszczeniu na rzecz Fabryki (...) w L. nieruchomości o powierzchni 0,4536 ha, którego prawomocność stwierdzono w dniu 30 grudnia 1953 roku (k. 20). W przypadku wywłaszczenia nieruchomości każda ze stron mogła złożyć wniosek o ustalenie odszkodowania do prezydium wojewódzkiej rady narodowej po zgłoszeniu wniosku o wszczęcie postępowania wywłaszczeniowego

(art. 33 ust. 1 zd. 1 powołanego dekretu). Na podstawie orzeczenia z dnia 10 grudnia 1953 roku F. T. zostało przyznane odszkodowanie w kwocie 2 209,91 złotych (k. 396-398), które jednak faktycznie nie zostało ww. wypłacone.

Zasadą ukształtowaną w polskim prawie jest obowiązek zwrotu wywłaszczonej nieruchomości na rzecz dotychczasowego właściciela w przypadku, gdy nieruchomość stała się zbędna na cele, dla których orzeczono wywłaszczenie. Regulacje takie przewidywał art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (t.jedn.: Dz.U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 z późn. zm.), art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (t.jedn.: Dz.U. z 1991 r., Nr 30, poz. 127 z późn. zm.) i w końcu art. 136 ust. 3 zd. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.jedn.: Dz.U. z 2010 r., Nr 102, poz. 651 z późn. zm.).

Wniosek o zwrot wywłaszczonej nieruchomości wpłynął do Prezydenta Miasta L. w dniu 17 czerwca 2005 roku, a zatem został on rozpoznany na podstawie przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami. Nie może bowiem budzić wątpliwości, że przepisy o zwrocie nieruchomości zawarte w ustawie o gospodarce nieruchomościami mają zastosowanie także do przypadków, gdy wywłaszczenie zostało dokonane na podstawie aktów poprzedzających tę ustawę (zob. E. Gończak-Kucharczyk, Komentarz do art. 136 ustawy o gospodarce nieruchomościami, LEX 2013, punkt 2; zob. także postanowienie SN z 29.06.2001 r., III CZP 20/01, „Prokuratura i Prawo. Orzecznictwo” 2001, nr 12, poz. 36). Jednakże zgodnie z art. 229 powołanej ustawy roszczenie, o którym mowa w art. 136 ust. 3, nie przysługuje, jeżeli przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy nieruchomość została sprzedana albo ustanowiono na niej prawo użytkowania wieczystego na rzecz osoby trzeciej i prawo to zostało ujawnione w księdze wieczystej. Ta okoliczność była powodem umorzenia postępowania w sprawie zwrotu przedmiotowej nieruchomości (k. 25-27, k. 169-173 akt postępowania administracyjnego w sprawie GM.SP.II.(GGN) 72211/24/2005).

Powyższe wywody prowadzą do wniosku, że okolicznością wyłączającą możliwość skutecznego dochodzenia przez powodów zwrotu wywłaszczonej nieruchomości był fakt ustanowienia na niej prawa użytkowania wieczystego oraz jego ujawnienia w księdze wieczystej. Dopiero bowiem z realizacją tych przesłanek wyłączona jest możliwość dochodzenia zwrotu nieruchomości i dla oceny zasadności wniosku o zwrot nie ma już znaczenia fakt zbędności nieruchomości na cele wywłaszczenia. Z ustaleń faktycznych wynika, że Wojewoda L. na mocy decyzji z dnia 18 sierpnia 1992 roku stwierdził, że nieruchomość gruntowa położona w L. przy (...) (obejmująca działkę numer (...) objętą niniejszym postępowaniem) stała się z dniem 5 grudnia 1990 roku przedmiotem użytkowania wieczystego na rzecz Fabryki (...) w L. (k. 129-131 akt uwłaszczeniowych w sprawie (...)) Powyższa decyzja była dwukrotnie zmieniana decyzjami z dnia 19 października 1992 roku oraz z dnia 26 marca 1996 roku (k. 137-139, 171-176 akt uwłaszczeniowych w sprawie (...)), przy czym w żadnej z przedmiotowych decyzji Wojewoda L. nie zweryfikował tego, czy wywłaszczona nieruchomość jest wykorzystywana na cele związane z wywłaszczeniem. Z opinii biegłego w zakresie geodezji wynika, że działka numer (...) leży poza ogrodzeniem fabryki. Wskazuje się, że każde wykorzystanie nieruchomości w granicach ogrodzenia jest realizacją celu wywłaszczenia, a zatem a contrario pozostawienie części działki poza ogrodzeniem może świadczyć o jej zbędności (zob. wyrok NSA w Warszawie z 9.06.2006 r., I OSK 950/05, LEX nr 266499). Jak wskazuje się w orzecznictwie na gruncie art. 69 ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (obowiązującej w chwili, gdy powodom przysługiwało prawo do żądania zwrotu wywłaszczonej nieruchomości) istota zakazu przeznaczania wywłaszczonej nieruchomości na inne cele, niż określony w decyzji o jej wywłaszczeniu, polegała na tym, że w sytuacji, kiedy wywłaszczona nieruchomość stała się zbędna na cel, na który została wywłaszczona, podmiot na rzecz którego nastąpiło wywłaszczenie (Skarb Państwa lub gmina), był obowiązany przed dokonaniem ewentualnej zmiany sposobu wykorzystania nieruchomości, zwrócić się do poprzedniego właściciela tej nieruchomości (wywłaszczonego) lub jego następcy prawnego z zapytaniem, czy jest on zainteresowany odzyskaniem nieruchomości (zob. wyrok WSA w Krakowie z 28.06.2011 r., II SA/Kr 122/11, LexPolonica nr 2788735). Poinformowanie byłego właściciela wywłaszczonej nieruchomości lub jego spadkobierców o możliwości jej zwrotu stanowi zaś obowiązek właściwego organu, który powinien być wykonany z urzędu (zob. wyrok SN z 9.07.2009 r., III CSK 182/09, LEX nr 530573, wyrok SN z 5.10.2001 r., III CKN 20/99, LEX nr 52367; wyrok SN z 21.07.2008 r., III CSK 19/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 19). W związku z tym na Skarbie Państwa ciążył bezwzględny obowiązek zwrócenia się do byłej właścicielki wywłaszczonej nieruchomości lub jej spadkobierców z

informacją o zbędności przedmiotowej nieruchomości na cele wywłaszczenia, co realnie aktualizowałoby roszczenie powodów o zwrot nieruchomości. Zaniechanie Skarbu Państwa w tym zakresie skutkowało zaś po stronie powodów daleko idącymi konsekwencjami prawnymi wynikającymi z przepisu intertemporalnego wskazanego w art. 229 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Ustanowienie bowiem użytkowania wieczystego na rzecz osoby trzeciej, potwierdzone wpisem w księdze wieczystej, pozbawia właściciela lub jego spadkobierców możliwości dochodzenia zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, co niewątpliwie związane być może z powstaniem szkody po ich stronie. Zwrot „ustanowienie” dotyczy zaś nie tylko oddania nieruchomości w użytkowanie wieczyste na podstawie umowy, ale również w drodze decyzji lub z mocy prawa (zob. M. Gderz, Komentarz do art. 229 [w:] Ustawa o gospodarce nieruchomościami. Komentarz, red. S. Kalus, LexPolonica 2012, punkt 3; M. Krassowska, A. Łukaszewska, Komentarz do art. 229 [w:] J. Szachulowicz, M. Krassowska, A. Łukaszewska, Gospodarka nieruchomościami. Komentarz, LexPolonica 2003, punkt 5; wyrok NSA z 28.07.2009 r., I OSK648/08, LexPolonica nr 2475276, wyrok WSA w Krakowie z 24.10.2011 r., II SA/Kr 1190/11, LEX nr 1152754). Zatem powstanie prawa użytkowania wieczystego stwierdzone decyzjami Wojewody L., a następnie dokonanie wpisu tego prawa do księgi wieczystej skutkowało bezpowrotną utratą uprawnienia do żądania przez powodów zwrotu nieruchomości.

W związku z tym zasadne jest dopatrywanie się źródła szkody powodów w zaniechaniu funkcjonariusza państwowego, przejawiające się w naruszeniu bezwzględnie obowiązującego do poinformowania powodów o zbędności wywłaszczonej nieruchomości na cele postępowania, co implikowałoby ich uprawnienie do żądania zwrotu przedmiotowej nieruchomości (zob. wyrok SN z 22.11.2012 r., II CSK 2012 r., LEX nr 1284727). Zaniechanie to trwało co najmniej od 1994 roku, tj. chwili, w której bez wątpienia było posadowione ogrodzenie, poza granicami którego znajdowała się działka nr (...) (k. 390) aż do 31 grudnia 1997 roku, tj. dnia poprzedzającego wejście w życie ustawy o gospodarce nieruchomościami. W tym okresie nie może budzić wątpliwości zbędność części wywłaszczonej nieruchomości w zakresie działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...). Dodać też trzeba, że sam pozwany nie był w stanie wykazać jak były użytkowane nieruchomości (...) w szczególności czy były wykorzystane zgodnie z celem wywłaszczenia (vide pismo pozwanego k.343), mimo iż we wcześniejszej fazie procesu pozwany twierdził co innego (vide k. 239). W tej sytuacji trzymanie się tezy iż nie dokonano zwrotu lub nie powiadomiono o możliwości zwrotu bo realizowany był cel wywłaszczenia jest nie do obrony. W związku z tym, że obowiązek poinformowania byłego właściciela wywłaszczonej nieruchomości lub jego spadkobierców ma charakter bezwzględny, należy przyjąć, że zaniechanie w tym zakresie stanowi zachowanie bezprawne w rozumieniu art. 417 k.c.

Nie może budzić wątpliwości wystąpienie szkody po stronie powodów będące następstwem utraty przez nich uprawnienia do żądania zwrotu przedmiotowej nieruchomości, biorąc pod uwagę brzmienie art. 229 ustawy o gospodarce nieruchomościami, który wykluczył dochodzenie jej zwrotu, w uwagi na ustanowienie prawa użytkowania wieczystego.

Wysokość szkody jest uzasadniona treścią opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości. Zgodnie z nią wartość prawa własności działki nr (...) o powierzchni 937 m², jako gruntu niezabudowanego wynosi 194 720 złotych (k. 508-522). Zatem przyjąć należy, że szkoda powódki wyniosła kwotę 97 360 złotych (194 720 złotych : 2). Skoro bowiem ww. utraciła bezpowrotnie uprawnienie do żądania zwrotu nieruchomości, to niewątpliwie wysokość szkody związana jest z wartością prawa własności tej nieruchomości. Przyjęcie połowy wartości całej nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) uzasadnione jest tym, że powódka W. S. jest spadkobierczynią F. T. w udziale 1/2 co do gospodarstwa rolnego, które zostało wywłaszczone i którego część stanowi działka numer (...). Analogicznie obliczona została wysokość szkody majątkowej poniesionej przez powoda W. B. (1), przy czym jego udział spadkowy wynosi 1/10 nieruchomości, a zatem wysokość szkody wynosi 19 472 złotych (194 720 złotych : 10).

Na marginesie należy zauważyć, że opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości uwzględnia zarówno stan nieruchomości, jak i ceny z chwili jej sporządzenia. Nie dezaktualizuje to jednak jej prawidłowości. Należy zauważyć, że stan nieruchomości powinien być uwzględniany z chwili postania szkody, a zatem z dnia 1 stycznia 1998 roku, czyli dnia, w którym roszczenie powodów o zwrot nieruchomości wygasło. Jednakże biorąc pod uwagę, że biegły dokonał wyceny nieruchomości niezabudowanej, zatem jej stan od tej daty nie uległ zmianie, gdyż już w tej chwili była

to działka budowlana, a nie rolna. Już w 1963r. działka ta w rejestrze gruntów oznaczona była symbolem „B” jako grunty mieszkalne(k. 389). Sąd miał na uwadze treść wyroku SN z dnia 14.06.2013 r. (V CSK 388/12, niepubl.), w którym wskazano, że jeżeli przedmiotem wywłaszczenia była działka rolna, wycena nieruchomości powinna dotyczyć działki rolnej, a nie budowlanej. Jednakże w realiach powołanej sprawy przedmiotem szkody było wydanie niezgodnej z prawem decyzji o wywłaszczeniu, a zatem z tym zdarzeniem związane było powstanie szkody. W niniejszym postępowaniu zaś nie rzecz w decyzji o wywłaszczeniu, której prawidłowość nie była kwestionowana, ale w tym, że funkcjonariusz państwowy zaniechał powiadomienia powodów o aktualizacji ich uprawnień do żądania zwrotu nieruchomości. Zatem inne jest zdarzenie, z którym wiąże się powstanie szkody i inna data jego powstania. Nie budzi zaś wątpliwości, że bezprawne zachowanie funkcjonariusza państwowego miało miejsce w chwili, gdy działka objęta postępowaniem miała przymiot działki budowlanej. Nie neguje to zatem prawidłowości dokonanej wyceny działki. Zresztą okoliczność ta była bezsporna i niekwestionowana przez stronę powodową i pozwaną (k. 568v).

W tym miejscu przypomnieć należy, że obydwójce powodowie domagali się odszkodowania odpowiednio za działki (...) w kwotach powódka 169.300zł i powód 33.860zł. Po opinii biegłego z zakresu geodezji strona powodowa wносиła jedynie o ustalenie wartości działki (...), zaś na ostatniej rozprawie domagała się odszkodowania jedynie za działkę (...) według wartości ustalonej przez biegłego zakresu wyceny nieruchomości tj. odpowiednio kwoty 97.360zł i 19.472zł. Co do różnicy w tych kwotach strona powodowa nie zajęła stanowiska. W tej sytuacji powództwo w części stanowiącej różnicę między kwotami w/w a kwotami zasądzonymi w wyroku zostało oddalone jako nieudowodnione, podobnie jak nieudowodnione zostało co do zasady żądanie, dotyczące działek (...). Dodać należy, że strona powodowa po opinii biegłego z zakresu geodezji nie zajęła już stanowiska co do odszkodowania za te działki. Nie wykazała też, że zasadnym był ich zwrot jako działek niewykorzystanych zgodnie z celem wywłaszczenia.

Sąd mimo wcześniej cofniętego żądania ponad kwotę 169.300zł i 33.860zł i zgody pozwanego na to cofnięcie nie orzekł o umorzeniu w tym zakresie, toteż zasadnym wydaje się było uzupełnienie w tej części wyroku przez zawarcie w nim rozstrzygnięcia (postanowienia) o umorzeniu postępowania które obejmowało skutecznie cofnięte powództwo.

W przedmiotowej sprawie nie może budzić wątpliwości zaistnienie związku przyczynowego między zaniechaniem a szkodą powodów, skoro realizacja przesłanek opisanych w art. 229 ustawy o gospodarce nieruchomościami spowodowała wygaśnięcie uprawnień majątkowych powodów. Realizacja obowiązku przez funkcjonariusza państwowego prowadziłyby do tego, że spadkobiercy F. T.dowiedzieliby się w ogóle o przysługującym im uprawnieniu. Należy zauważyć, że wygaśnięcie prawa do żądania zwrotu nieruchomości nie było spowodowane upływem terminu na zgłoszenie takiego żądania, czy też innego rodzaju bezczynnością powodów. Dopiero bowiem wejście w życie ustawy o gospodarce nieruchomościami z zawartą w niej konstrukcją przepisów intertemporalnych, doprowadziło w konsekwencji do wygaśnięcia przedmiotowego uprawnienia. Gdyby zaś funkcjonariusz państwowy pod rządami ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości prawidłowo powiadomił powodów o przysługującym im prawie do żądania zwrotu nieruchomości, to w ogóle możliwe byłoby podjęcie przez nich inicjatywy w zakresie realizacji przysługującego im roszczenia. Zgodnie z art. 69 ust. 1 powołanej ustawy nieruchomość wywłaszczona lub jej część podlega zwrotowi na rzecz poprzedniego właściciela lub jego następcy prawnego na jego wniosek, jeżeli stała się zbędna na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu. Nie sposób przyjąć, że powodowie mieli realną możliwość realizacji tego roszczenia, skoro nie mieli wiedzy na temat tego, że przedmiotowa nieruchomość stała się zbędna na cele wywłaszczenia, a taką wiedzę podjęli nie wcześniej niż w 2005 roku, kiedy to zauważyli, że na przedmiotowej nieruchomości prowadzone są jakieś roboty (k. 340v). W związku z tym zachodzi bezpośredni związek między zaniechaniem funkcjonariusza państwowego przejawiającym się w brak poinformowania powodów o zbędności wywłaszczonej nieruchomości dla celów wywłaszczenia, co w rzeczywistości umożliwiłoby w ogóle dochodzenie przez nich roszczenia o zwrot (zob. uzasadnienie wyroku SN z 21.07.2008 r., III CSK 19/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 19). Przedmiotowe zaniechanie doprowadziło w konsekwencji, wobec zmian legislacyjnych, do bezpowrotnej utraty przez powodów możliwości realizacji roszczenia, co aktualizuje żądanie pozwu.

Bezzasadny jest zarzut strony pozwanej o przedawnieniu roszczeń powodów. Dziesięcioletni termin przedawnienia, zawarty w mającym zastosowanie na gruncie niniejszej sprawy art. 442 § 1 k.c., należy liczyć od dnia 1 stycznia 1998 roku (data wejścia w życie ustawy o gospodarce nieruchomościami). Z tą bowiem datą powodowie utracili

uprawnienie do żądania zwrotu wywłaszczonej nieruchomości wobec wygaśnięcia ich roszczenia w oparciu o art. 229 ustawy o gospodarce nieruchomościami (zob. wyrok SN z 12.08.2009 r., IV CSK187/09, LEX nr 529690). Wskazany termin przedawnienia upłynąłby zatem w dniu 1 stycznia 2008 roku, jednakże z uwagi na wystąpienie spadkobierców F.T.do właściwego organu o zwrot wywłaszczonej nieruchomości w dniu 17 czerwca 2005 roku, doszło do jego przerwania na podstawie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. A zatem termin przedawnienia rozpoczął swój bieg od początku z chwilą ostateczności decyzji administracyjnej w przedmiocie tego wniosku wydanej w dniu 2 grudnia 2009 roku (art. 124 k.c.), co jednoznacznie wyklucza zasadność zarzutu przedawnienia. Nie upłynął również trzyletni termin przedawnienia opisany w art. 442 § 1 k.c., gdyż organy administracji publicznej zaniechały swojemu obowiązkowi zawiadomienia powodów o zbędności wywłaszczonej nieruchomości, a zatem zasadnie można przyjąć, że powodowie dowiedzieli się o szkodzie dopiero w toku postępowania o zwrot nieruchomości. Z uwagi zaś, że pierwsza decyzja o umorzeniu postępowania w przedmiocie zwrotu wywłaszczonej nieruchomości została wydana w dniu 22 listopada 2006 roku, to trzyletni termin nie mógł upłynąć przed dniem 22 listopada 2009 roku. Powództwo inicjujące niniejsze postępowanie zostało zaś wniesione w dniu 21 kwietnia 2009 roku, a zatem z tej perspektywy termin przedawnienia nie upłynął.

Podstawę prawną żądania odsetkowego stanowi art. 481 § 1 i 2 k.c. W ocenie Sądu bezzasadne jest żądanie odsetek w zakresie wskazanym na rozprawie w dniu 26 czerwca 2013 roku, tj. od dnia wniesienia pozwu (k. 568v). W orzecznictwie przyjmuje się, że w sytuacji, gdy wysokość szkody jest ustalona dopiero w dacie wyrokowania, to dopiero od tej daty pozwany może popaść w opóźnienie ze spełnieniem świadczenia (zob. wyrok SA w Białymstoku z 7.02.2013 r., I ACa 816/12, LEX nr 1294701). W realiach niniejszej sprawy nie budzi wątpliwości, że wysokość szkody była uzależniona od wartości nieruchomości będącej przedmiotem sporu. Dopiero zaś na chwilę wyrokowania można przyjąć, że wysokość szkody została przesądzona. Wpływ na to ma okoliczność przyjęcie za prawidłowej wyceny wskazanej w opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości i jej niezakwestionowania przez strony postępowania, również w zakresie opiniowaniem wartości nieruchomości według stanu z chwili jej dokonania. Pozostaje ona całkowicie aktualna na chwilę wyrokowania, a zatem Sąd przyjął, że odsetki ustawowe należą się powodom od dnia następującego po chwili wyrokowania, tj. 11 lipca 2013 roku.

Rozstrzygnięcie w zakresie kosztów procesu uzasadnia norma art. 100 kpc w zw. z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. Strona pozwana przegrała proces w części, dlatego Sąd zasądził od niej na rzecz powódki W. S. koszty sądowe w postaci części uiszczonych opłat od pozwu w wysokości 500 złotych (k. 208) oraz kwotę 3 600 złotych powiększona o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług (§ 6 punkt 6 w zw. z § 2 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu - t.jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 461) za pomoc świadczoną powódce przez ustanowionego z urzędu adwokata. Biorąc pod uwagę, że żądanie powódki zostało sprecyzowane na rozprawie w dniu 26 czerwca 2013 roku (k. 568v), Sąd jako podstawę obliczenia wynagrodzenia przyjął wysokość roszczenia w zmodyfikowanej postaci.

Brak było podstaw do orzekania w tym zakresie na rzecz powoda W. B. (1), gdyż nie poniósł on żadnych kosztów procesu.

Nieuiszczone koszty sądowe Sąd przejął na rachunek Skarbu Państwa. Część tych kosztów obciąża w niniejszym postępowaniu stronę pozwaną będącą statio fisci Skarbu Państwa.